

Määritelmiä yhteiskunnasta

yhteiskunta // yhteisöt // kansalaisuus // valtio ja yhteiskunta // kollektivismi // individualismi // sosialisatio // kansalaisyhteiskunta // yksilön oikeudet ja velvollisuudet

YHTEISKUNTA ON YHTEISKUNTATIEDEIDEN JA YHTEISKUNTAFILOSOFIAN PERUSKÄSITE

Gummeruksen Uusi Tietosanakirja (1987) määrittelee yhteiskunnan näin: "Yhteiskunta on alueellisesti rajattu ja suhteellisen pysyvä ihmisten välisten suhteiden muodostama kokonaisuus, jolle on luonteensa puolesta sosiaalisten ja tuotannon järjestämiseksi perustetut laitokset, jotka teollistuneissa maissa perustuvat työnjaon omaksumiseen."

Tietosanakirjan määritelmää on kuitenkin syytä täsmentää, koska maailma on muuttunut vuodesta 1987. Nykyisin elämme globaalissa maailmassa, jossa ainoa pysyvä olotila on muutos. Alueelliset rajaukset ja ihmisten väliset suhteet ovat tällä vuosituhatluvalla aivan jotain muuta kuin edellisellä vuosituhatluvalla.

YHTEISKUNTA YHTEISÖJEN VERKOSTONA

Yhteiskunta on erilaisten yhteisöjen verkosto. Yhteisöt voivat olla luonteeltaan pieniä ja paikallisia, kuten esimerkiksi lukupiirit, erilaiset kerhot ja nettiyhteisöt. Mitä tahansa ihmisryhmää (esim. samaan aikaan hissisissä matkustavat) ei voi kuitenkaan pitää yhteisönä. Toisaalta ei voi kieltää esimerkiksi mielenosoitusten yhteydessä muodostuvien satunnaisen joukkojen yhteiskunnallista merkitystä.

Perhettä on pidetty yhteiskunnan perusyksikkönä, niin sanottuna luonnollisena yhteisönä. Moderni aika on tuonut tullessaan uuden tavan suhtautua perheeseen. Perhettä ei välttämättä perusteta, ja monet elävät yksin.

Jokainen suomalainen on yhteiskunnan jäsen, ja vieläpä usealla tavalla. Kuulumme perheeseen, olemme

tietyt kunnan asukkaita ja meillä on tietyn maan kansalaisuus. Myös kaksoiskansalaisuus on nykyisen lain mukaan mahdollista. Suomalaisina olemme Euroopan unionin jäseniä, halusimme tai emme. Olemme myös pohjoiseurooppalaisia, eurooppalaisia ja maailmankansalaisia: suomalaisina olemme YK:n jäseniä, ja monet kuuluvat kansainvälisiin järjestöihin.

Yhteisöjen ja yhteiskunnan jäsenenä yksilön on luovutettava osa vapaudestaan erilaisille yhteisöille. Yksilön toiveet ja intressit on sovittava yhteen muiden ihmisten tavoitteiden kanssa, ja toimintaa rajoittavat niin kirjoitetut kuin kirjoittamattomatkin lait.

SOSIALISAATIOPROSESSISSA LIITYTÄÄN YHTEISKUNTAAN

Sosialisatioprosessi liittyy yksilön osaksi yhteiskuntaa. Siinä omaksutaan yhteiskunnan uskomus- ja normijärjestelmät ja sopeudutaan niihin.

Yhteiskunnan on tulkittu yhdistävän yksittäisiä kansalaisia. Yhteiskunnan voiman ja merkityksen on nähty olevan siinä, että se pystyy vaikuttamaan jäsentensä kollektiivisten identiteettien muodostumiseen. Se luo perustan yhteisölliselle elämälle ja antaa turvaa.

Yksilö voi poliittisten instituutioiden kautta myös muuttaa sosiaalista ympäristöään. Se ei ole kuitenkaan helppoa. Sen sai todeta muun muassa Mahatma Gandhi (1869–1948), joka yritti lakkauttaa Intian kastilaitoksen. Kastilaitos oli tullut niin luonnolliseksi osaksi intialaista yhteiskuntaa, että poliittisten muutosten aikaansaaminen oli varsin hankalaa.

Yhteiskunnallinen muutos on usein helpompia tehdä paperilla (esim. yhteiskuntafilosofien laatimat utopiat) kuin käytännössä (esim. Intian kastilaitoksen lakkauttaminen). Missä asioissa vaikeus yhteiskunnallisiin muutoksiin ilmenee Suomessa?

VALTIO MÄÄRITTÄÄ MUITA YHTEISKUNNALLISIA INSTITUUTIOITA

Valtio on viitekehys, jossa muut yhteiskunnalliset instituutiot toimivat. Valtio on siis eräänlainen superinstituutio. Valtiolliset instituutiot yhdistyneinä oikeudellisiin instituutioihin luovat normit, joihin yksilön on alistuttava. Normien rikkomisesta seuraa rangaistus. Normit eivät kuitenkaan ole kiveenhakattuja, vaan jopa yksilötason toiminta voi niitä muuttaa. Afroamerikkalainen Rosa Parks pidätettiin Alabaman pääkaupungissa Montgomeryssä 1. joulukuuta 1955, koska hän kieltäytyi luovuttamasta istumapaikkaansa linja-autossa valkoiselle miehelle. Parks sai tuomion häirikkönnästä, mutta lopulta Yhdysvaltain Korkein oikeus totesi rotuerottelun linja-autoissa perustuslain vastaiseksi. Rosa Parks sai teollaan aikaiseksi Montgomeryssä yli vuoden kestäneen linja-autoboikotin. Parks tapaus vaikutti myös Martin Luther Kingin poliittiseen ajatteluun.

KANSALAISSUUS LIITTÄÄ MEIDÄT VALTIOON

Valtio liittyy jokaisen yksilön itseensä kansalaisuuden kautta. Usein yhteiskunnan jäsenyys onkin nähty juuri kansalaisuutena. Kansalaisilla on oikeuksia ja velvollisuuksia. Valtion hoitama yhteiskunnan infrastruktuuri (mm. tiet, sähköistyys, viemäröinti, tietoliikennekaapelit, maanpuolustus, sisäinen turvallisuus) on yksilölle niin välttämätön osa hänen arjesta selviytymistään, että hän suostuu myös yhteiskunnan asettamiin velvol-

lisuuksiin, kuten verojen maksamiseen.

Valtiota voi kutsua itsenäiseksi vasta sen jälkeen, kun muut valtiot ovat sen tunnustaneet. Valtiolla on laillinen oikeus suojata rajojaan. Samalla valtio myös puolustaa yksittäisiä kansalaisiaan, tosin edellyttäen, että kansalaiset itse osallistuvat valtiollisten rajojen puolustamiseen. Kansalaiset voivat yhdessä tai yksin määrittää sen, miten vahva tai heikko valtion sidos yksilöön on. Kansalaisuudesta voi myös luopua, mutta lähes poikkeuksetta tätä vapaaehtoista tai pakotettua eroa seuraa jonkin toisen valtion kansalaisuus.

Suomessa on mahdollisuus myös tehdä kansalaisaloitteita. Demokratioissa yhteisöt ja yksilöt voivat monin tavoin painostaa valtiollisia toimijoita. Kansalainen voi osallistua mielenosoituksiin ja boikotteihin, ja asevelvollisuudellekin on olemassa myös vaihtoehtoja. Diktatuurissa nämä eivät ole mahdollisia.

Vuonna 2016 eräs kuumimmista poliittisista keskusteluista Suomessa koski suomalaisten eläkeläisten käytyä. Sosiaaliministeri totesi eduskunnan täysistunnossa, että eläkeläiset eivät osaa hakea toimeentulotukea. Mikäli kansalaiset eivät osaa toimia yhteiskunnan sääntöjen mukaisesti, pitäisikö systeemin (valtion, yhteiskunnan) tulla yksilön luo, vai oletetaan, että yksilön tulee osata itse huolehtia asioistaan?

Omat rajat ovat eräs valtioiden tunnusmerkki.

